

AZ ÓKOR MŰVÉSZETÉNEK
EMLÉKEI EGYPITOMBAN
I-II.

Kiadja a Magyar Diafilmgyártó Vállalat
Budapest

Összeállította és a képeket gyűjtötte: **Ipach Ildikó**
Lektorálta: dr. **Varga Edith** múzeológus
Szerkesztette: **Lázár Júlia** és **Ruzicska Józsefné**

1. Szfinx, GIZA, IV. din., i. e. 2600–2500

„Egyiptomról huzamosabban fogok szólni, mert több csodás dolog van benne, mint bármely más földön, s valamennyi országot felülmúlva olyan művei vannak, amelyeket leírni nem lehet”.

(Hérodotosz)

Filmünk egy turistaút emlékét idézi fel, és az ókori Egyiptom művészetének néhány kiemelkedő alkotását mutatja be.

I. Az egyiptomiak művészete szorosan összefüggött halotti kultuszukkal. Elképzelésük szerint a lélek madárként száll el a testből, és tér oda vissza – az ember halhatatlansága a test épségben tartásától is függ. Ezért az egyiptomiak a temetkezésnek nagy jelentőséget tulajdonítottak. A forró sivatagi homok épen megőrizte a holttestet, amikor azonban épített sírba kezdtek temetkezni, gondoskodni kellett a romlandó test konzerválásáról. Így alakult ki a balzsamozás szokása.

II. Az egyiptomi művészek szigorú szabályok szerint alkottak, művészetüket sajátos ábrázolási mód jellemezte.

Már az óbirodalom előtt – az I–II. dinasztia korában – kialakultak a síkművészet; a dombormű és a festészet ábrázolási szabályai.

Legfontosabb szabály a **legnagyobb felületek törvénye** volt, amely szerint az alakok és tárgyak minden alkotóelemét a legnagyobb, a legjellemzőbb felületében ábrázolták.

A szobrászatban a frontalitás törvénye érvényesült. A szobrok egyetlen – szemközti – nézetre készültek. Ha az orron és a köldökön át egy képzeletbeli függőleges vonallal az alakot két félre osztjuk, a két rész azonos nagyságú, és a tengelyvonaltól egyforma távolságra van.

2. Térképünkön a piros ponttal jelölt helységek jelzik utunk állomásait és filmünk főbb témaköreit.

Tekintsük át táblázatunkon az egyiptomi történelem három évezredet átölelő időszakát, amelyet nagy korszakokra, ezen belül uralkodó családokra (I–XXX. dinasztia) bont a tudomány.

Archaikus kor I–II. din. i. e. 3000–2700

Óbirodalom III–VI. din. i. e. 2700–2200 (Giza,
Szakkara)

Első átmeneti kor VII–X. din. i. e. 2200–2060

Középbirodalom XI–XII din. i. e. 2060–1780 (Théba)

Második átmeneti kor XIII–XVII. din. i. e. 1780–1550

Újbirodalom XVIII–XX. din. i. e. 1550–1085 (Théba,
Abu Szimbel)

Késői kor XXI–XXX. din. i. e. 1085–341

Második perzsa uralom i. e. 341–333

Nagy Sándor hódítása i. e. 332

Makedón és Ptolemaiosz-kor i. e. 323–30

Római kor és bizánci kor i. sz. 30–640

Arab hódítás i. sz. 641

3. KAIRÓ, Tahrir tér, Egyiptomi Múzeum

Ókori sétánkat kezdjük a modern Kairó szívében! A Tahrir téren 1906-ban felépült Egyiptomi Múzeum kétszintes épülete ad otthont a világ legnagyobb egyiptomi gyűjteményének. Ebből mutatunk be néhány kiemelkedő alkotást.

4. Hesziré vezír sírtáblája, SZAKKARA, III. din., i. e. 2700–2600., Kairó, Egyiptomi Múzeum

Hesziré vezír remekműű, fából készült sírtábláján jól megfigyelhető a legnagyobb felületek törvénye. A finom faragású domborművön az elhunyat áldozati asztal előtt ülve ábrázolták: a fej, a lábak oldalnézetben, a szem és a vállak előlnézetben, a csípő féloldalnézetben látható.

5. Ludak, MEDUM, IV. din., i. e. 2600–2500, Kairó, Egyiptomi Múzeum

Az óbirodalom elején a sírok kisebb hányadában falfestéssel is találkozunk. A korszak festészetének egyik legszebb

példája a libákat ábrázoló falképtöredék Itet hercegnő medumi sírjából. A finom rajzú, árnyalt festésű ábrázolás kitűnő természet-megfigyelésről tanúskodik.

6. Rahotep herceg és felesége, Nofret halotti szobra, MEDUM, IV. din.

Rahotep herceg és felesége, Nofret életnagyságú festett halotti szobrai megőrizték eredeti festésük szépségét. A frontális beállítású mészköszobrok életszerűségét fokozzák a bronzeretes, berakott szemek. A halotti szobrokat az egyiptomiak a sírkamrákba falazták be, és úgy vélték, minél jobban hasonlít az elhunyra, annál hatékonyabb.

7. Khefren fáraó ülő szobra, GIZA, IV. din., Kairó, Egyiptomi Múzeum

A monumentális szobrászat kiemelkedő alkotása Khefren fáraó diorit szobra. Az istenkirályság eszméjét megtestesítő, a korlátlan hatalmat sugárzó alak a fáraó gízai völgytemplomában állt 22 hasonló szoborral együtt, és a halotti szertartásokban játszott fontos szerepet.

8. Írnok, SZAKKARA, V. din., i. e. 2500–2350, Kairó, Egyiptomi Múzeum

Az írnokszobrok típusa a IV. dinasztia idején alakult ki. A leegyszerűsített formák, a geometrizáló törekvések igen szép példája az ún. kairói írnokszobor. A piramidális kompozíciót hangsúlyozza a keresztbe tett lábak, az elálló karok és a páróka háromszögbe foglalható egysége.

Az óbirodalmat követő zavaros időszakban (I. átmeneti kor) monumentális alkotások nem születtek, ugyanakkor csaknem minden sírba ún. **szolgaszobrokat** helyeztek el, amelyek – a vallási elképzelések szerint – az elhunyt számára földi környezetét jelenítették meg.

9. Csordafelhajtás, DEIR-EL-BAHART, XI. din., i. e. 2060–1990, Kairó, Egyiptomi Múzeum

A szolgaszobor-csoportok egyik legkiemelkedőbb emléke a

középbirodalomból származik: csordafelhajtást ábrázol, amint az állatokat elhajtják a földesúr és kísérete előtt.

Az újbirodalom Egyiptom világbirodalomná válásának korszaka. A győzelmes hódító háborúk keleten és délen messze kiterjesztették Egyiptom határait.

10. III. Thotmesz fáraó Hathor-kápolnája, DEIR-EL-BAHARI, XVIII. din., i. e. 1550–1350, Kairó, Egyiptomi Múzeum

A nagy hódító fáraók egyike, III. Thotmesz, szentélyt építtetett Hathornak, a szépség és a szerelem istennőjének. A Kairói Múzeumban látható, festett domborművekkel díszített kápolna falán a fáraó áldozatot mutat be a trónon ülő, tollkoronás Ámon istennek.

A XVIII. dinasztia vallásreformjáról híres uralkodója, IV. Ámenhotep (=Ekhnaton, i. e. 1372–1354) Aton, a Napkorong tiszteletét helyezte előtérbe Ámon és a többi istenség rovására. Théba helyett új fővárost építtetett Közép-Egyiptomban Ahet-Aton néven a mai Tell-el-Amarna mellett.

Az új vallás a művészetre is erőteljesen hatott: az úgynevezett Amarna-művészet a korábbi irányzattal szemben fokozottabb életszeretetet sugárzó realista ábrázolásmódot jelentett.

11. Nofretete kvarcit szobra, TELL-EL-AMARNA, XVIII. din., Kairó, Egyiptomi Múzeum

Ekhnaton feleségének, Nofretetének finom megformálású befejezetlen portréja az amarnai művészet kiemelkedő remeke.

12. Tutankhamon aranyaszjkja, THÉBA, Királyok völgye, XVIII. din., Kairó, Egyiptomi Múzeum

A világhírű Tutankhamon-sírlelet egyik legszebb darabja a fiatal uralkodó halotti maszkja. Féldrágakő és üvegpaszta berakások díszítik. „Az arc aranyozása összefügg a fáraó Nappal való azonosításával: a halott lény (arca) a fel-

kelő nap fényében ragyog, amikor a túlvilágon örök életet nyer." A fáraó istenszakállt, kendőszerű fejdísz visel, homlokán a keselyűistennő, a kobra látható.

13. Tutankhamon kanopusz-szekrénye, THÉBA, Királyok völgye, XVIII. din., Kairó, Egyiptomi Múzeum

Hosszú kísérletezések után, az újbirodalomtól kezdve sikerült a holttest tökéletes balzsamozása. A belső, lágy részeket kiemelték, és külön bebalzsamozva, úgynevezett kanopusz-edényekbe helyezték. Tutankhamon négy edényét foglalja magába az aranyozott fa kanopusz-szekrény, amelyet kívülről négy istennő – Ízisz, Neftisz, Neith és Szerket – védett. (Balról Ízisz, jobbról Szerket.)

A kairói múzeumot elhagyva tekintsük meg az eredeti helyszínen is az egyiptomi művészet néhány emlékét. Első utunk az óbirodalom máig is csodálatot keltő alkotásaihoz, a piramisokhoz vezet.

14. Piramisok, GIZA, IV. din.

Kairó közelében, Gizában találjuk az ókor hét csodája között emlegetett Kheopsz piramist, amely Khefren és Menkauré síremlékével együtt emelkedik a sivatagi fennsíkon. Az óriási gúlák a IV. dinasztia nagy fáraóinak sírjait foglalták magukba, amelyek közül Kheopsz piramisa a legnagyobb, a mai 134 m-es magasságával. A sírkamrához rejtett folyosórendszer vezetett.

15. A Szfinx és a Kheopsz-piramis, GIZA, IV. din.

Khefren piramisa közelében áll a fáraó arcvonásait megörökítő Szfinx. Az oroszlántest az erőt, az emberi arc az értelem fenségét jelképezi. Az uralkodó hatalmát kifejező szobrot Ré-Harakhti napistennel azonosították, és a gizai temető őreként tisztelték.

16. Khefren fáraó völgytemploma, GIZA, IV. din.

A IV. dinasztia fáraóinak temetkezési együtteséhez a piramisokon kívül halotti templom, fedett feljáró út és völgy-

templom tartozott, amelyekben a temetkezési szertartások és a halotti kultusz eseményei játszódtak le. Khefren fáraó 2,5 tonnás monolit gránitpillérekből felépített völgytemploma felirattalan komor fenségével az óbirodalom építészetének kiemelkedő alkotása.

17. Dzsószér fáraó szent kerülete, SZAKKARA, III. din.

A monumentális kőépítészet megteremtése az óbirodalom kezdetén uralkodó Dzsószér fáraó nevéhez fűződik. Szakkarai halotti épületegyüttese 15 hektár (544×277 m) nagyságú területen helyezkedik el: a királyi palota és az állami szentélyek mását építették itt fel. A szent kerületet 9,5 m magas és 14 alajtóval tagolt fal vette körül.

18. Dzsószér fáraó lépcsős piramisa, SZAKKARA, III. din.

Az épületegyüttes középpontjában a ma 58 m magas, lépcsős piramis áll. Zseniális építész a késői korban istenként tisztelt Imhotep volt. A hat lépcsős, eredetileg masztabának épített sírt többször átalakították és megnagyobbitották, míg elnyerte mai formáját.

19. Dombormű Ti masztabájából, SZAKKARA, V. din.

Az előkelők sírjai (masztabái) föld feletti kamrákból, szentélyekből, föld alatti sírknából, illetve szarkofágkamrából állnak. A kamrák falain az ókori Egyiptom életét örökítették meg. A festett domborműveken a temetési rítusok ábrázolásai mellett egy előkelő úr környezetének, hétköznapjainak, ünnepeinek idealizált megjelenítését látjuk. Ti sírkamrájának kedves jelenete az átgázolás a csatornán: a szolga vállán a kisborjú kétségbeesve bőg anyja után.

20. Szerapieion, Nagy Galéria, SZAKKARA, az újbirodalomtól a Ptolemaiosz-korig, i. e. 1550–30

Az istenként tisztelt Ápisz bika kultuszát díszes szentély és nagyszámú papság ápolta Memphiszben. Amikor a szent állat kimúlt, bebalzsamozták, és uralkodónak kijáró pom-

pával temették el. Szerapieionban sziklába vágott fülkékben sorakoznak a 60–70 tonnás kőszarkofágok.

A mai Luxor és Karnak helyén állt az ókori Théba. A középbirodalomtól kezdve Egyiptom fővárosa volt, az újbirodalom idején világvárossá fejlődött. Az újbirodalom két nagyszabású templomépítkezését Luxorban és Karnakban találjuk.

**21. Pülon és obelisz, Ámon-templom, LUXOR, XIX. din.
i. e. 1305–1200**

A luxori templomot Ámonnak, Théba főistenének szentelték. A bejárat előtt emelkedő pülon (kaputornyot), II. Ramszesz (XIX. din.) építtette. A fáraó szoborkolosszusi és az obelisz felállítása ugyancsak az ő nevéhez fűződik.

**22. III. Amenhotep fáraó nagy udvara, Ámon-templom,
LUXOR, XVIII. din.**

A templom nagy udvarát III. Amenhotep fáraó kettős oszlopsora keretezi. A karcsú papiruszköteg-oszlopok fejezetei papiruszbimbót formáznak.

**23. Szekhmet istennő, Mut istennő szent kerülete, KARNAK,
XVII. din.**

Az egyiptomi templomokban istenháromságokat tiszteltek. Théba főistene Ámon volt, felesége Mut istennő és gyermekük Khonsz, a holdisten. Az ókori Théba részét képező mai Karnakban, Mut istennő szent kerületében, a szent tó partján állították fel az oroszlánfejű Szekhmet istennő szoborkolosszusait.

**24. I. Szeszosztrisz fáraó alabástrom szentélye, Ámon-
templom, KARNAK, XII. din., i. e. 1980–1780**

Az ókori Théba templomait és szentélyeit Ámon tiszteletére építették, a középbirodalomtól a késői korig. A korai emlékek közül kevés maradt meg. I. Szeszosztrisz fáraó ala-

bástrom szentélyét III. Amenhotep pülonjából bontották ki, majd rekonstruálták. Pilléreit és falait domborművek és feliratok borítják.

25. Hüposztíl csarnok, Ámon-templom, KARNAK, XIX. din.

A 134 oszlopos hüposztíl csarnokot II. Ramszesz építtette. Az oszloperdő lenyűgöző hatásáról Champollion, a hieroglifa-írás megfejtője így írt:

„Egyetlen más nép, sem az ókorban, sem az újkorban nem épített ily fenséges és nagyszabású méretekben. Mintha 100 láb magas emberek gondolták volna ki, a képzelet, amely Európában könnyen a homlokzatok fölé szárnyal, itt meg-megtorpan, és erőtlenül visszahull a hüposztíl csarnok oszlopainak lábához.”

26. Szfinx-út, Ámon-templom, KARNAK, XXII. din.

A luxori és a karnaki Ámon-templomokat szfinx-szobrokkal szegélyezett út kötötte össze, amelyen ünnepi körmeneteket tartottak. A szfinxeket II. Ramszesz korától a késői korig számos uralkodó készítette.

28. Kosfejű szfinxek, KARNAK, XXII. din.

A szfinxek egy része ma a karnaki templom udvarán áll. A kosfejű szfinx Ámon istent jelképezte.

28. Hüposztíl csarnok, Khonsz temploma, KARNAK, XX–XXI. din., i. e. 1200–945

Khonsz isten temploma a karnaki templomkerület délnyugati sarkában épült. A hüposztíl csarnokban láthatjuk a bölcsesség istenének pávián alakú szobrát.

29. Memnon kolosszusok, THÉBA, XVIII. din.

III. Amenhotep fáraó 13 m magas ülő szobrai egykor halotti templomának bejárata előtt voltak, a Nílus nyugati

partján. Egyikük napkeltekor – a hőmérséklet-változás hatására – panaszos hangot hallatott, ezért a görögök a szobrokat Eósznak, a hajnal istennőjének fiáról, Memnonról nevezték el.

Az újbirodalomtól kezdve az uralkodók halotti kultuszát szolgáló templomokat a jól elrejtett síroktól elkülönítve emelték. Ezt példázza Hatsepszut királynő halotti temploma, amely Théba nyugati partján emelkedik.

30. Hatsepszut királynő halotti temploma, DEIR-EL-BAHARI, XVIII. din.

A királynő halotti templomát a thébai hegy tövében, a mai Deir-el-Bahariban építették fel. A sziklafal függőleges tagolását mesterien ellensúlyozza a vízszintes elemeket kiemelő háromteraszos építmény.

31. Szentély, Hatsepszut királynő halotti temploma, DEIR-EL-BAHARI, XVIII. din.

Az Ámon istennek szentelt templomot a királynő építész, Szenmut tervezte; a szentélyeket részben a sziklába faragták. Ámon mellett azonban Hathort is tisztelték itt. A falakon a királynő névgyűrűbe foglalt neve és címe látható.

Théba nyugati oldalán a hegyoldalba vésték az előkelőségek sírkamráit és festett szentélyeit is.

32. Szennefer sírkápolnája, THÉBA, XVIII. din.

Az előkelő sírok falképein a mindennapi élet jelenetei tűnnek fel. Életszeretetet sugároznak az ábrázolások Szennefer sírjában is. A sír tulajdonosa III. Thotmesz fáraó korában Théba előjárója volt.

33. Szüret, Nakht sírja, THÉBA, XVIII. din.

A jelenetsor – a szőlő leszedésétől a préselésen át a lé korsókba töltéséig – a szüreti munka fázisait ábrázolja.

34. Zenélő lányok, Nakht sírja, THÉBA, XVIII. din.

Egyik leghíresebb falkép a zenélő lányok csoportja, amely az újbirodalom első felének női szépségideálját örökítette meg.

35. Ramosze sírja, dombormű, THÉBA, XVIII. din.

Az újbirodalomban az előkelők sírjaiban kevés domborművet találunk. Különösen érdekes ezért Ramosze vezír sírja, amelyben a festett, rajzolt és félig kivésott ábrázolások mellett befejezett dombormű is látható. A reliefrészlet egy előkelő házaspárt mutat be.

36. Siratónők, Ramosze sírja, THÉBA, XVIII. din.

Ramosze sírjában a temetési menetet ábrázoló falfestményen a résztvevők a sír berendezési tárgyait, valamint az áldozati ajándékokat viszik. A felvonulást a siratónők zokogó, fájdalomtól áthatott csoportja egészíti ki.

Az ókori Thébában, a Nílus nyugati partján, Deir el-Medinében éltek a kézművesek, művészek, akik építették a sírokat, a halotti templomokat és díszítették, elkészítették ezek berendezési tárgyait.

37. Szennedzsem sírja, DEIR EL-MEDINEH, XIX. din.

A kézművesek városában találjuk Szennedzsem sírját. A hátsó falon a halott és felesége ünnepi ruhában mezőgazdasági munkát végez a túlvilág istene, Ozirisz földjén. Fent a bárkában utazó napistent, Rét, két napmajom üdvözli.

38. Királyok völgye, THÉBA, XVIII–XX. din.

Az újbirodalom királyai a thébai heglánc egyik kopár völgyébe temetkeztek, amelyet ma Királyok völgyének hívnak. A sziklába mélyen bevágott, helyenként hatalmas termekké szélesedő folyosók rejtették a sírablók előtt a fáraók múmiáit és sírmellékleteit. A sírokat azonban mégis kifosztották.

39. Tutankhamon fáraó sírja, sírkamra, THÉBA, Királyok völgye, XVIII. din.

A Királyok völgyében az egyetlen érintetlen királysírt 1922-ben fedezték fel. Tulajdonosa a fiatalon elhunyt Tutankhamon volt. A gazdagon felszerelt sír falait festmények borítják. A fáraó múmiája hármass aranyozott fakoporsóban és kőszarkofágban nyugszik. A sírmellékleteket a kairói múzeumba szállították.

40. I. Széti fáraó sírja, szarkofágterem, THÉBA, Királyok völgye, XIX. din.

A királysírok falait borító festett domborművek vallásos szövegeket és ezek illusztrációit tartalmazzák. A legmonumentálisabb I. Széti fáraó sírja, amelynek szarkofágterme közel 100 m-es folyosó végén van. Mennyezetét a csillagos égboltot megszemélyesítő alakokkal, jelenetekkel díszítették.

41. I. Széti fáraó sírja, dombormű, THÉBA, Királyok völgye, XIX. din.

Az egyiptomi mitológia szerint a Nap minden éjjel bejárta az alvilágot bárkájával, hogy különféle démonok, szörnyek legyőzése után reggelente újjászülessék. I. Széti fáraó sírjának domborműve is a Nap éjszakai útjának egyik részletét ábrázolja. A bárkában a napisten kosfejű és szarvakkal jelenik meg, szarvai között a napkorongot viseli. A királyok, akik haláluk után egyesülni kívántak a Nappal, így módon akarták biztosítani túlvilági újjászületésüket.

42. Festett múmiakoporsó, THÉBA, XVIII. din.

Fejlett balzsamozási technikáról tanúskodnak az e korból származó múmiák. A koporsók követték a bepólyált test formáját. A fát gipszes réteggel borították és földfestékből nyert mézgával kevert festékekkel díszítették. Ezután lakkozták, ez védte, kiemelte és csillogóvá tette a díszítést. A koporsókat kívül-belül vallásos jelenetekkel és imákat tartalmazó szövegekkel borították.

**43. „Halottak könyve”, részlet Hunefer halotti papiruszából,
THÉBA, XIX. din.**

Az előkelő halott mellé gyakran papirusztekercseket is helyeztek. Ezeken többnyire a „Halottak könyvét”: vallásos szertartások, imák, himnuszok gyűjteményét örökítették meg. Képünkön a sírnál felállított koporsó mellett az elhunyt hozzátartozói vesznek búcsút a halottól. A papok az ún. szájmegnyitási szertartást végzik. A koporsó mögött a halotti sztélé és a sírkápolna látható. A papiruszt ma a British Múzeum őrzi.

44. Nefertári királyné sírja, THÉBA, Királynék völgye, XIX. d.

A thébai hegy oldalában találjuk a Királynék völgyét is, ahol a királyi hitveseket és hercegeket helyezték örök nyugalomra. Leghíresebb Nefertári királynénak, II. Ramszesz feleségének a sírja. Falait a „Halottak könyvének” illusztrációi borítják. A részleten a hét égi tehén, a bika, Neftisz és Ízisz istennők között a kosfejű, kosszarvakkal ékes, napkorongot viselő Ré napisten, valamint a fején tollal ábrázolt istennő Maat, az igazság úrnője látható.

**45. Nefertári királyné sírja, THÉBA, Királynék völgye,
XIX. din.**

Nefertári királyné imádkozó tartásban áll, keselyűdíszes fejéket és kettős tollkoronát visel. Feje előtt címe és királyi névgyűrűbe foglalt neve.

**46. II. Ramszesz fáraó sziklatemploma, ABU SZIMBEL,
XIX. din.**

Az újbirodalom építkezései közül kiemelkedik II. Ramszesz fáraó és Nefertári sziklatemploma a núbiai Abu Szimbelben. II. Ramszesz templomának homlokzatát a fáraó négy, 20 m magas ülő szobra díszíti.

47. II. Ramszesz fáraó sziklatemploma, pilléres terem, ABU SZIMBEL, XIX. din.

II. Ramszesz temploma 63 m mélyen nyúlik a sziklába. Két nagyobb terem és a szentély mellett kisebb kamrák tartoznak a templomhoz, amelyet a thébai Ámon-Rének, a heliopoliszi Ré-Harakhtinak, a memphiszi Ptah istennek és II. Ramszesz isteni lényének szenteltek. A falakat és a pilléret domborművek borítják, amelyeken a fáraó az istenek társaságában látható, az oldalfalon a papok vállukon viszik Ámon szent bárkáját.

48. Kádesi csata, dombormű, II. Ramszesz fáraó sziklatemploma, ABU SZIMBEL, XIX. din.

A templom egyik híres domborműve a kádesi csatát örökítette meg. A szíriai városállamokkal vívott döntő ütközete egyik jelenetében a mindenki fölé magasodó fáraó buzogányával lesújtani készül az ellenséges foglyokra, akiket hajuknál fogva már megragadott. A három embertípus Egyiptom ellenségeit: a líbiaiakat, a szíriaiakat és a núbiaiakat ábrázolja.

49. Nefertári királyné sziklatemploma, ABU SZIMBEL, XIX. din.

A Hathor istennőnek szentelt templom homlokzatát az uralodópár monumentális szobrai díszítik.

50. A két templom az asszuáni gát megépítése, a Nasszer-tó feltöltődése következtében víz alá került volna; megmentésük 1964-ben nemzetközi összefogással, UNESCO-segítséggel történt. A templomokat 30 tonnás tömbökre darabolták, majd a parttól 180 m-rel távolabb és 64 m-rel magasabban újra felépítették. A templomokat – mint ez a légi felvételen látható – mesterséges hegybe építették, hogy eredeti hatásuk így, áthelyezve is megmaradjon. Ezzel a képpel búcsúzunk.

VÉGE

[The text in this section is extremely faint and illegible, appearing to be a list of items or a document with multiple lines of text.]